

LEADER

Sepra

**OSALLISTAEN
ETELÄ-KYMENLAAKSOON
ELINVOIMAA**

Sisällys

1. Johdanto, strategian tavoitetila (visio) ja Leader-ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä (missio).....	2
1.1. Leader Sepra toimijana.....	2
1.2. Visio 2030 (voimassa yli ohjelmakauden 2025-2027).....	2
1.3. Missio - ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä.....	2
2. Tiivistelmä strategian valmisteluprosessista	2
2.1. Alueen määrittely	2
2.2. Valmisteluprosessi.....	3
3. Toiminta-alueen kuvaus ja nykytilan analyysi.....	3
3.1. Toiminta-alue.....	3
3.2. Nykytilan analyysi.....	4
4. Kehittämistarpeet – SWOT	8
4.1. Vahvuudet.....	8
4.2. Heikkoudet.....	8
4.3. Mahdollisuudet.....	9
4.4. Uhat.....	9
4.5. SWOTista johdetut kehittämistarpeet.....	9
5. Valitut kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja niihin liittyvät toimet	11
5.2. Painopiste 2: yhteisöt ja monipaikkainen asuminen.....	13
5.3. Painopiste 3: ympäristö.....	14
6. Rahoitussuunnitelma.....	15
7. Toimeenpanon kuvaus	16
7.1. Sepran hallinto ja organisaatio	16
7.2. Aktivointi ja hankeprosessi	17
7.3. Yhteistyö ja verkostot.....	18
7.4. Viestintä	19
7.5. Osaamisen kehittäminen ja laatutyö.....	19
8. Seuranta ja arviointi	19

1. Johdanto, strategian tavoitetilä (visio) ja Leader-ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä (missio)

1.1. Leader Sepra toimijana

Leader Sepra on rekisteröitynyt yhdistys, jonka toiminnan tarkoituksena on tukea toiminta-alueensa kehittämistä ja luoda uusia edellytyksiä työllistymiselle. Yhdistys tukee erityisesti uutta luovaa ja yhteistyöhön perustuvaa paikallista toimintaa. Kehittämistyöllä halutaan lisätä toimijoiden hankeosaamista sekä tukea kansainvälistymistä. Toiminnan painopiste on maaseutualueilla, mutta paikalliskehittämistä toteutetaan myös kalataloudessa, saaristossa sekä kaupunkien keskusta-alueilla.

Verkostotyön avulla vahvistetaan Leader-tietoisuutta alueella ja saadaan mukaan uusia jäseniä eri organisaatioista. Jatkuvan laatutyön avulla niin Sepran oman organisaation, sidosryhmien kuin alueen toimijoiden Leader-toiminnan osaamista saadaan kehitettyä. Leader-periaatteita sekä toiminnan merkitystä alueen kehittämisessä nostetaan esiin viestinnän ja tapahtumien avulla.

Sepralla on noin 150 maksanutta henkilöjäsentä ja 30 yhteisöjäsentä, jaostoissa on mukana 50-60 alueen asukasta, sekä heidän kauttaan erilaisia sidosryhmiä. Työntekijöitä on 5-6, tehtävien määrästä riippuen

1.2. Visio 2030 (voimassa yli ohjelmakauden 2025-2027)

Asukkaat kokevat alueen asuinympäristön viihtyisänä, vireänä ja osallisuuden tunteen kautta turvallisena. Alueen ominaispiirteet tunnustetaan sekä tunnustetaan ja niitä hyödynnetään kehittämistyössä. Ilmapiiri on eteenpäin katsova ja toimijat kokevat voivansa vaikuttaa alueen elinvoimaisuuteen ja sitä kautta pitovoimaan.

Monipaikkaisten asujen määrä kasvaa ja heidän osallisuuden tunteensa on vahva. Asukkaat ovat osa vuorovaikutteista, kansainvälistä Etelä-Kymenlaaksoa, jossa elinkeinoja kehitetään kestävästi. Etätyömahdollisuudet ja edullinen asuminen monipuolisen luonnon lähellä on yhdessä aktiivisen yhteisöllisen toiminnan kanssa houkutelut nuoria palaamaan kotiseudulleen.

1.3. Missio - ryhmän tehtävät ja rooli paikallisena kehittäjänä

Sepran toiminta-ajatuksena on tukea paikkaperusteista kehittämistä Etelä-Kymenlaaksossa Leader-periaatteiden mukaisesti. Alueen asukkaita autetaan yhdessä monipaikkaisten asujen kanssa löytämään alueen erityispiirteistä vahvuudet, joiden avulla kehittämistyötä viedään eteenpäin.

Yrityksiä rohkaistaan kokeiluihin ja uusiin toimintamalleihin sekä autetaan sopeutumaan muuttuvaan toimintaympäristöön ja kehittämiään toimintaansa ottaen huomioon kestävä kehitys, vihereläpymisen tavoitteet sekä digitalisaation mahdollisuudet. Sepran tehtävä on toimia alustana ja verkottajana monipuolisen, sektorirajat ylittävän yhteistyön syntymiseksi sekä innovatiivista kehittämistä edistämään.

Ydinarvoja Sepralle ovat Leaderin seitsemästä periaatteesta nousevat paikallis- ja asiakaslähtöisyys, alhaalta ylös toimintatapa, osallistaminen, demokratian kunnioittaminen, jatkuva kehittyminen ja uudistuminen sekä yhteistyökyky. Näiden ohella keskeistä on luotettavuus sekä erilaisten mielipiteiden kuunteleminen. Työtä tehdään tosissaan, mutta ei tosikkomaisesti; positiivinen asenne vie eteenpäin.

2. Tiivistelmä strategian valmisteluprosessista

2.1. Alueen määrittely

Sepran hallitus käynnisti tulevaisuustyön osana kansallista prosessia vuonna 2017, jolloin tavattiin kuntaedustajia ja asukkaita. Yhdessä todettiin, että silloinen toiminta-alue - Kotkan maaseutualueet ja keskustan paikalliskehittäminen mukaan lukien - on Leader-toiminnan kannalta toimivin. Etäisyydet ovat lyhyet ja pienellä työresurssilla kyetään jalkautumaan kaikkialle pysyen lähellä asukkaita.

Toimintaa sekä strategiaa valmisteltiin tämän jälkeen sovittulle alueelle visiota päivittäen.

2.2. Valmisteluprosessi

Kauden 2021-2027 yhteistyötä ja voimavarojen hyödyntämistä on kaakon Leader-ryhmien kesken mietitty vuodesta 2018, jolloin käynnistyi myös sidosryhmä- ja tulevaisuustyö. Tietoa kerättiin osallistavan prosessin pohjana olevaan SWOTiin. 2019 järjestettiin ensimmäiset kuntatilaisuudet, missä kerättiin asukkaiden tulevaisuudennäkemyksiä. Sepran hallitus ja jaostot kokoontuivat ensimmäiseen tulevaisuus-työpajaansa. Pidettiin Teams-kehittämispäiviä oppilaitosten ja kylien kanssa sekä kaksi kalatalouskeskustelua; näistä koottiin huomioita ja kehittämisideoita. Kymenlaakson Leader-ryhmien ja Kymenlaakso Kylät ry:n tapaamisessa saatiin kylätoimijoiden näkemystä maakunnan kehittämiseen, sekä löydettiin maakunnallisia yhteistyöteemoja, joita hyödynnetään strategian toimenpide-esityksissä.

Vuonna 2020 järjestettiin jälleen tulevaisuustyöpaja hallituksen kanssa ja tällöin koottiin kattava listaus valmistelutyöhön mukaan osallistettavista yhteistyötahoista. Eriaiheisia työpajoja järjestettiin sekä yhdistysten että kuntaedustajien kanssa. Näistä koottiin aiheet jatkotyöhön. Toistuvia teemoja olivat mm. paikallinen luonto ja matkailu, yrittäjyyden haasteet, ympäristömuutokseen liittyvät asiat sekä digitaalisuus. Nämä kaikki sisältyvät eri painopisteiden toimenpide-esityksiin. Keskusteluissa Kymenlaakson Liiton kanssa nousivat esiin EU-viestintä, kalatalousasiat sekä digitaalisiin liittyvät haasteet. Kotkan kalamarkkinoilla kysyttiin asukkailta, yrittäjiltä ja monipaikkaisilta asujilta saariston kehittämistarpeita. Sidoryhmien - ProAgria, Harjun oppimiskeskus, Cursor, Kymen Yrittäjät, EKAMI sekä KyKy – kanssa keskusteltiin yritysneuvonta- ja Viro-yhteistyöstä, lähiruoasta sekä yhteiskoulutuksista paikallisesta näkökulmasta. XAMKin opiskelijoilta kerättiin Sepran webinaarissa kommentteja harjoittelu- ja kv-toiminnan tarpeesta.

Vuonna 2021 järjestettiin kootun tiedon pohjalta uusia työpajoja; aineistoa oli kerätty myös alueellisesta maaseutuohjelmaluonnoksesta, maakuntaohjelmasta, elinkeino-yhtiön strategiasta sekä kuntastrategioista, jolla varmistettiin eri ohjelmien tavoitteiden olevan linjassa keskenään. Jäsenistö sai kyselyn nykytilasta. Sähköiseen SWOT- ja toimenpidekyselyyn saatiin 200 vastausta pohjaksi syksyn strategiatyöhön. Strategian painopisteiksi valittiin yhteisöt, yrittäjyys ja ympäristö. Kevään 2022 kuntatyöpajoissa sekä ympäristö- ja yrittäjyyspajoissa ideoita vietiin eteenpäin ja kerättiin alueittain esiin konkreettisia toimenpide-esityksiä.

Nuorten ajatuksia kartoitettiin sekä ammattiopiston työpajassa että lukiovierailujen aikana ja netissä nuorille suunnatulla kyselyllä, johon vastauksia saatiin 131 kappaletta. Keväällä 2022 Sepra osallistui myös osallistavan budjetoinnin prosessiin Kotkassa, Haminassa ja Pyhtäällä. Näissä käytiin läpi alueen asukkaiden ideoita ja työnjakoa kuntien kanssa ja joitakin ideoita poimittiin mukaan Sepran strategiaan. Ukrainasta tulleiden pakolaisten tarpeita kartoitettiin mm. 13.6. tapaamisessa. Entistä tärkeämpänä korostuvaan ympäristöteemaan pyydettiin asiantuntijanäkökulmaa Kymijoen vesi- ja ympäristö ry:n asiantuntijalta.

Strategialuonnos oli loppukeväästä 2022 nähtävillä Sepran www-sivuilla, ja kommentteja siihen pyydettiin Sepran verkostoilta sekä laajemmin some-kampanjan avulla. Saatujen kommenttien pohjalta työstettiin strategian lopullinen versio, jonka hallitus hyväksyi kokouksessaan 16.6.2022.

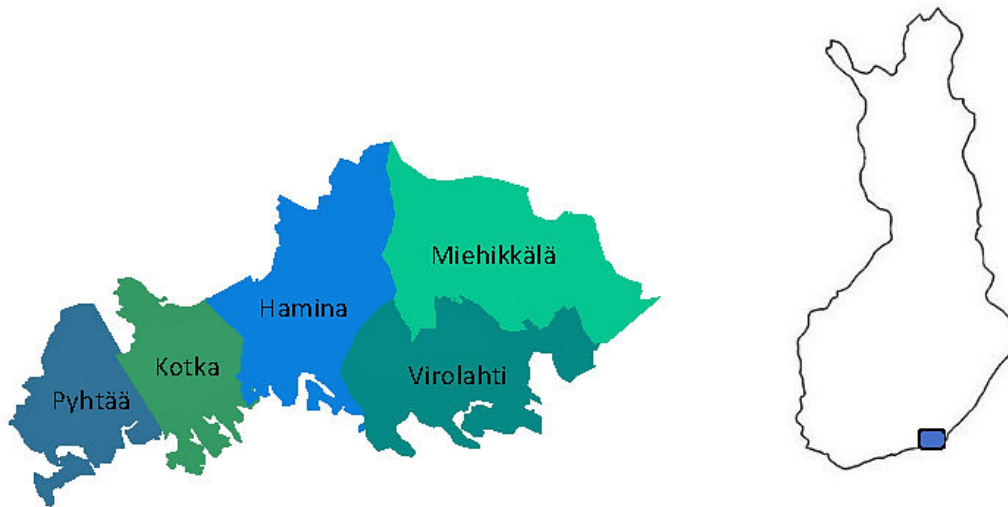
3. Toiminta-alueen kuvaus ja nykytilan analyysi

3.1. Toiminta-alue

Sepra toimii eteläisessä Kymenlaaksossa Pyhtään, Kotkan, Haminan, Virolahden ja Miehikkälän kuntien alueella. Painopiste on maaseudulla, mutta toimintaa toteutetaan koko alueella. Kalaleaderin osalta alueen ulottuminen Hankoon asti pitkin Itämeren rannikkoa tukee paitsi kalatalouden myös maaseutualueiden ja saariston kehittämistä Sepran alueella. Euroopan komission Kymenlaakson tiedotuspisteenä toimiminen luo lisämahdollisuuksia paikalliskehittämiseen koko Kymenlaaksossa.

Muut kunnat kuuluvat toimialueeseen kokonaisuudessaan, Kotkasta on rajattu pois kaupunkikeskustan alueet. Kokonaisvaltaisen paikallisen kehittämisen kannalta on tärkeää, että noin 20.000 asukkaan Hamina on kokonaan maaseutuohjelman tukikelpoista aluetta, vaikka sen keskusympyröille ei tukia ilman hyviä

perusteluita kohdenneta. Lisäksi joitakin Kotkan ulkoisen kaupunkialueen alueita on tarpeen pitää mukana, jotta paikallisesti tärkeää kalastus-, maaseutu- ja luontomatkailua voidaan kehittää. Nämä ovat Kotkan läntiset kylät sekä Tiutisen saari, osa Mussalon alueesta sekä Kymijokivarsi. Aluemäärittelystä sekä perusteluista oltiin yksimielisiä elinkeinoyhtiön, kuntien ja Kaakkois-Suomen ELYn kanssa.

3.2. Nykytilan analyysi

Elinkeinot

Kymijoki loi aikanaan edellytykset metsäteollisuuden synnylle. Kotkan Norjan saha perustettiin vuonna 1872 ja siitä lähtivät aikansa start-up-yrittäjien menestystarinat. UPM Kymmene on tehnyt alueelle isoja investointeja ja merkittävä työllistäjä on Kotkamillsin tehdas. Stora Enso tuottaa biomateriaalipohjaisia tuotteita, ja Ahlström-Munksjö lukeutuu maailman johtaviin innovatiivisten, kuitupohjaisten ratkaisujen tuottajiin. Metall-, muovi- ja lääketieteelliseen pakkaustarvikkeita valmistava Sonoco on sekin merkittävä toimija alueella. Hamina löytyy kemianteollisuuden suuria yrityksiä - Prefere ja Basf -, sekä jatkuvasti investoiva Googlen Datakeskus. Muissa kunnissa on pääosin pienempiä yrityksiä, esim. Virolahdella louhintaa. Miehikkälässä on paljon koneurakoitsijoita sekä rakentamispalveluyrityksiä. Pyhtäällä on viime vuosina kehitetty pienlentokenttätoimintaa. Matkailu- ja ohjelmapalveluyrityksiä löytyy kaikista kunnista.

Metsäala työllistää Kymenlaaksossa n. 3.300 henkeä, joista suurimman osan yrittäjinä, esim. alihankintaketjuissa. Haasteena on, että kauppaa on tehty paljon itärajan yli, mikä ei nyt ole mahdollista. Kolmasosa teollisista työllisistä työskentelee metsäsektorilla. Liikevaihto on lamavuosien jälkeen noussut, mutta henkilöstömäärä jatkaa laskua, mikä vaikeuttaa maaseudulla asuvienkin työllistymistä.

Tulevaisuuden trendejä metsä- ja puuteollisuusosalalla on ekologisuus, ja alan on huomioitava ilmasto- poliittiset päätökset, joten ympäristöosaaminen sekä monialaisuus korostuvat. Biotalous ja -polttoaineet ovat kokonaisuus, jossa on kehittämispotentiaalia myös pienille toimijoille. Maakunnassa on tehty muutamia merkittäviä innovaatioita; Kotkamillsin muovittomien kerta-astioiden lisäksi mm. BioA -kierrätyslannoite sekä Pyrollin kansainvälisen kestävä kehityksen palkinnon saanut FlowPap® Evo -paperipakkaus. Nämä esimerkit luovat parempaa ilmapiiriä kokeilulle ja innovaatioiden synnylle, jos vain osataan nähdä, ettei kaiken tarvitse tapahtua laajassa teollisessa mittaluokassa.

Elintarviketeollisuus kasvaa ja raaka-aineita elintarviketuotantoon on hyvin saatavissa Kymenlaakson maaseudulta, sen tehokkaassa viljelyksessä olevalta 145 000 ha pinta-alalta, sekä alueen 1600 maatalous- ja puutarhayritykseltä, joista reilu kolmannes sijaitsee maakunnan eteläosassa.

Maatilat alueella v. 2021		Hamina	Kotka	Pyhtää	Miehikkälä	Virolahti	
	Tuotantosuunta	kpl-määrä					
1	Viljanviljely (myös viljan siemenviljely)	110	44	52	82	64	352
2	Muu kasvituotanto (mm. heinä ja viherheinä)	28	7	6	14	16	71
3	Lypsykarjatalous	14	1	4	9	11	39
4	Hevostalous	5	3	3		6	17
5	Erikoiskasvituotanto (mm.mallasohra,herne,peruna)	8		6		1	15
6	Puutarhakasvien viljely avomaalla	5	3		5	2	15
7	Lihanautojen kasvatus	2		2	3	6	13
8	Muu tuotanto tai toiminta (mm. maatilamatkailu)	7	2	1		3	13
9	Muu nautakarjatalous	2		1	3	1	7
10	Lammastalous	1	2		1	1	5
11	Kasvihuoneviljely	1	1				2
12	Muu sikatalous mm. yhdistelmätuotanto					1	1
13	Porsastuotanto	1					1
		184	63	75	117	112	551

Työvoima

Työttömyysaste alueella oli TEM:n 04.2022 tilaston mukaan 10,6 % (kansallisesti 6,7 %), ja työttömänä oli yli 4.000 henkeä. Avoimia työpaikkoja oli samaan aikaan noin 1.000 kpl. Työttömyysaste on korkein Kotkassa (12,3 %) ja alhaisin Pyhtäällä (8,2 %), alle 25-vuotiaiden osalta samat kunnat ääripäissä. Pyhtään parempaa tilannetta selittänee ikärakenne: lapsiperheiden määrä kunnassa lisääntyy. Lisäksi Pyhtäältä pendelöi töihin nopeasti lähikaupunkeihin sekä kohtuullisessa ajassa pääkaupunkiseudulle. Pitkäaikaistyöttömyys on haaste, ja heikoin tilanne (37 %) on Haminassa.

Rakennemuutos on pakon kautta johtanut jalostustuotteiden monimuotoistumiseen. Tämä lisää osaamistarvetta, johon ei ole kyetty vastaamaan. Suuri osa yrityksistä kokee osaavan työvoiman löytymisen olevan este henkilöstön palkkaamiselle. Avoimista työpaikoista suurin osa on asiantuntijoiden ryhmissä, ja perinteiset rakennus-, korjaus- sekä valmistustyöntekijöiden paikat vähenevät. Avoimet työpaikat keskittyvät kaupunkeihin. Työllisyystilanne on vuoden 2021 jälkeen parantunut, mutta monien palveluiden käyttö ei Ukrainan sodan takia palautune ennalleen venäläisten matkailijoiden puuttuessa.

Koulutus

Alueella sijaitsee Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun Kotkan kampus, jossa on 2.900 opiskelijaa. Uusi kampus valmistuu Kotkan kantasataman alueelle vuonna 2024. Ammattiopistolla on toimipisteet Kotkassa sekä Haminassa, ja alueella toimii viisi lukiota, joista yksi on ruotsinkielinen. Yläkouluja on joka kunnassa samoin kuin alakouluja, mutta alakoulujen määrä jatkaa vähenemistä myös kaupunkien reuna-alueilla.

Yliopistotason koulutus alueelta puuttuu, mutta XAMK sekä toisen asteen koulutusorganisaatiot tarjoavat yrityksille yhteistyömahdollisuuksia innovaatioiden kaupallistamisessa ja kehittämisessä sekä tuottavat koulutettua työvoimaa. Lisäksi XAMK:lla on strategiset kumppanuussopimukset Aalto-yliopiston, Hämeen ammattikorkeakoulun ja alueen ammattiopistojen kanssa.

Asukkaat ja asutus

Asukkaita Sepran alueella on (tilanne 31.12.2021) Haminassa 19.702, Kotkassa 51.241, Miehkälässä 1.835, Pyhtäällä 5.119 sekä Virolahdella 3.040. Yhteensä alueella asuu 80.937 henkilöä. Väestötiheys on korkein (188,4) Kotkassa ja alhaisin (4,34) Miehkälässä. Asukkaista noin 2 % on ruotsinkielisiä, Pyhtäällä osuus on 7,1 %. Muunkielisiä on reilu 8 %. Kotkasta löytyy (Migri 05/2021:n mukaan) korkein ulkomaalaistaustaisten osuus alueella: 9,4 %. Haminassa heitä on 6,5 %, Virolahdella 6,0 %,

Miehikkälässä 5,2 % ja Pyhtäällä 4,4 %. Suurin kieliryhmä ovat venäjänkieliset, toisena vironkieliset. Pääosin vieraiden kielten puhujat kuuluvat 30-54-vuotiaisiin, sukupuolijakauma on tasainen.

Ikääntyvässä muuttotappiomaakunnassa väestömäärän ennustetaan laskevan vuoteen 2040 mennessä jopa 6,4 %:lla huolimatta pääkaupunkiseudun läheisyydestä. Alueen huoltosuhte on valtakunnallisesti kuudenneksi huonoin ja sitä pahentaa 15-24-vuotiaiden muutto muualle opiskelemaan ja töihin. Väestön ikääntyminen näkyy erityisen selkeästi itäisissä kunnissa, esim. Miehkälässä yli 65-vuotiaiden määrä on 30 vuodessa noussut noin 22 %:sta 38 %:in. Alueen väestö on ikääntyneempää kuin Suomessa keskimäärin.

Hieman yli 600 uutta asukasta vuosittain on saatu pääosin maahanmuutosta Venäjältä ja Baltiasta. Venäjän osuus jäänee vähäiseksi lähivuosina. Vaikka alueelle on tullut noin 600 Ukrainan pakolaista, on epävarmaa, moniko heistä on valmis jäämään alueelle; siksi heidän pääsýnsä työelämään, opiskelemaan ja mukaan yhteisöjen toimintaan on alueelle tärkeää. Ukrainalaisia on alueelle tullut nopeasti paljon, mikä on kuormittanut vapaaehtoistoimijoita ja alueelle onkin perustettu heille oma yhdistyksensä.

Suurteollisuuden myötä alueelle syntyi lukuisia taajamia, joista useat – kuten Kymi-Karhula ja Summa – ovat rakennemuutoksen myötä taantuneet. Taajamissa asuu 88 % väestöstä, joten niiden yhteisöllinen kehittäminen yhteistyössä maaseudun kanssa on perusteltua. Monilla on saaristossa tai rannikolla vapaa-ajanasunto, ja he ovat osallisina myös sitä kautta maaseudun kehittämistoimissa.

Etelä-Kymenlaakson maaseutu on alueluokituksessa pääosin kaupunkien läheistä maaseutua. Vaikka Haminan -kuten myös Kotkan- pohjoiset maaseutualueet ovat kaupungin läheistä maaseutua, ovat ongelmat samoja kuin harvemmin asutulla maaseudulla: palveluja on vähän ja aktiivista toimintaa vain muutamissa kylissä. Kylät ovat huonosti saavutettavissa julkisella liikenteellä. Kyläkoulut sekä palvelut vähenevät, joten nuoria on vaikea pitää alueella tai saada nuoria perheitä alueille muuttamaan.

Pyhtää on osa Kotkan työssäkäyntialuetta, ja kunta on tyyppillinen maaseutukunta; keskustaajamassa on kohtuullisesti palveluja, ja kunnassa on paljon pienyrittäjyyttä, jopa muutamia pienempiä tehtaita. Kylillä on lähinnä yhdistys- ja seuratoimintaa. Aktiivisia toimijoita on kuitenkin myös saaristossa. Kunta on ainoana alueella yksityistänyt julkiset terveyspalvelut, millä on kyetty turvaamaan palvelu syrjemmälläkin. Tällä hetkellä Kaakon kaksikko, eli Virolahti ja Miehkälä tekee yhteistyötä palvelujen järjestämisen osalta. Kummassakin kunnassa on vireitä kyliä ja pienyrittäjyyttä.

Niin yritysten kuin asukkaidenkin kannalta on keskeistä, että vesihuolto toimii alueella hyvin myös tulevaisuudessa. Hamina, Kotka ja Pyhtää ovat osakkaina Kymenlaakson Vesi Oy:ssä, jonka vedestä 100 % on pohja- ja tekopohjavettä. Virolahdella ja Miehkälässä on kummassakin omat vesihuoltonsa. Kaikkien näiden investointitarpeista tulee huolehtia myös jatkossa.

Digitaidot ja tietoliikenneyhteydet

Kymenlaakson liiton kyselyssä 2020 nousi esiin selkeitä haasteita digitaalisuuteen liittyen; hankalinta on puutteellinen laajakaistayhteys. Asiaa on edistetty erilaisilla hankkeilla, mutta työtä on paljon jäljellä. Tilanteen korjaamiseen tullaan tarvitsemaan alueella isoja investointeja. Asiaa on kylissä ratkottu osuuskuntamuotoisesti EU-hankkeilla, mutta yhteydet ovat yhä riittämättömät.

Digiosaamisessa sekä -palvelujen hyödyntämisessä on haasteita, koska väestö on iäkästä sekä keskimäärin vähän koulutettua. Maakunnassa nähdään, että digitaalisten palvelujen käyttöönotto tulee olemaan haastavaa, jos viranomaiset vuonna 2023 siirtyvät laajemmin sähköisiin palveluihin.

Liikenne

Kymenlaaksoa on aina muokannut vahvasti idän ja lännen välinen rajankäynti, nyt myös asema EU:n ulkorajana. Virolahdella sijaitsevan Vaalimaan rajanylityspaikan kautta on kulkenut vuosittain reilut 1,4 miljoonaa ajoneuvoa ja yli 3 miljoonaa matkustajaa. Korona-ajan matkustusrajoituksilla on ollut hyvin negatiivinen vaikutus alueen matkailu- ja ostosliikenteeseen, ja nyt tilannetta heikentävät Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekä siihen liittyvät pakotteet.

Rannikolta on raideyhteys Kouvolan kautta pohjoiseen, ja Kouvolan ja Kotkan välinen raideliikenne on kohtuullisella tasolla työpendelöintiä ajatellen. Rannikolla on Suomen suurin yleis-, kontti-, vienti- ja kauttakulkusatama, Hamina-Kotkan satama Oy. Kasvavasta laivaliikenteestä huolimatta kaupungeista ei ole suoraa raideyhteyttä pääkaupunkiseudulle. Rantarata olisi alueen kannalta tarpeellinen investointi, mutta siihen ei ole saatu rahoitusta. Rahti ja matkustajat kulkevatkin pääosin E-18-liikennekäytävää ja valtatie 15 pitkin renkailla, mikä ei ole kestävän kehityksen mukaista. Nykytilanteessa pitää huolehtia siitä, että tiestö pysyy kunnossa ja mahdollistaa turvallisen sekä sujuvan liikenteen niin tavaroille kuin ihmisille. Alueella on tarpeen nostaa esiin vähäpäästöisen liikkumisen sekä mm. kimpakyytien merkitystä ympäristölle.

Vesiteitse rahtiliikenne satamiin sujuu ja väylät ovat kunnossa. Säännöllisen laivayhteyden saaminen suoraan Viroon ja sitä kautta EU-sisämarkkina-alueelle on ollut monesti esillä. Haasteen aiheuttaa Suomenlahdella sijaitseva Suursaari, sillä liikennöinti Venäjän aluevesien kautta ei ole mahdollista, ja kiertoreittiä matka-aika pitenee liikaa.

Luonto ja ympäristö

Saaristoalue kattaa liki 47 % pinta-alasta, ja se sisältää suurelta osin Itäisen Suomenlahden kansallispuiston. Saarissa asuu vakituisesti yli 60 henkilöä, näistä Haminassa muutama, Kotkassa nelisenkymmentä ja Pyhtäällä parikymmentä. Kotkassa saaristoasukkaita asuu lisäksi noin 300 sillalla mantereelle liitettyllä Tiutisen saarella. Alueen saarissa on tuhansia vapaa-ajanasukkaita, joista useat ovat jo käytännössä monipaikkaisia asujia. SYKE:n 2/2015 raportin mukaan kesämökkien määrä on alueen rannikolla ja saaristossa selvästi kasvanut, ja osa-aikakäyttö lisääntynyt. Raportin mukaan nuoret käyttävät paljon suvun vapaa-ajankiinteistöjä, ja ajankäyttö maaseudulla tulee lisääntymään. Tämä todettiin korona-aikana, jolloin alueella alkoi näkyä enemmän monipaikkaisia asujia, myös lapsiperheitä ja nuoria.

Vaikka Suomenlahti on edelleen määrätelmän mukaan hyvää huonommassa tilassa, on tila kohentumassa, joten siniselle kasvulle on edellytyksiä. Tämä liittyy paitsi kalastukseen ja kalankasvatukseen myös saariston elinvoimaisuuteen sekä matkailuun. Itämerellä lisääntyneet hylje- ja merimetsopopulaatiot aiheuttavat ongelmia kalakannoille. Kymijoen vedenlaatu on parantunut ja vaelluskalojen lisääntyminen mahdollista Korkeakosken kalatien ja lisääntymisalueiden kunnostusten myötä. Itäisen Suomenlahden kansallispuisto ulkosaaristossa sekä Valkmusan kansallispuisto Pyhtäällä kasvattavat kävijämääriään tasaisesti.

Vaikka Kymijoen ja Itämeren tila paranee, ei ilmastonmuutoksen vaikutuksilta alueella voida välttyä; leudot talvet lisäävät vesistöjen ravinnekuormaa ja kuivat kesät metsäpalojen uhkaa. Jo nyt laajat palot Venäjällä huonontavat ajoittain ilmanlaatua.

Kymenlaakson liitto on asettanut kestävän kehityksen edistämisen ja ekotehokkuuden parantamisen keskeiseksi tavoitteeksi aluesuunnittelussa. Maakunnan tavoite on olla hiilineutraali vuoteen 2040 mennessä. Maakuntakaavassa sekä -ohjelmassa ja – suunnitelmassa kiinnitetään erityistä huomiota ympäristöinnovaatioihin, alueidenkäytön ekologiseen kestävyYTEEN ja kestäväan alue- ja yhdyskuntarakenteeseen. Nämä luovat pohjaa innovaatioiden syntymiselle.

Suomen ympäristökeskus on myöntänyt Kymenlaaksolle maakuntana sekä Kotkalle ja Haminalle Hinku (hiilineutraali kunta) -statuksen. Maakunnassa aiotaan vähentää kasvihuonekaasupäästöjä merkittävästi kymmenen vuoden sisällä. Vahva metsäteollisuus ja puupolttoaineiden käyttö dominoivat energiatasetta ja nostavat uusiutuvan energian osuuden Kymenlaaksossa huomattavasti muuta maata korkeammaksi. Tuulivoiman lisärakentamiselle aiheuttaa ongelmia itärajan läheisyys, sillä puolustusvoimat ei ole sallinut tuulivoimaloiden lisärakentamista aivan kaikkialle alueella.

4. Kehittämistarpeet – SWOT

Alueen vahvuudet	Alueen heikkoudet
<ul style="list-style-type: none"> A. monipuolinen luontoympäristö B. pääkaupunkiseudun läheisyys C. kansainvälisyyden perinne D. yhteisölliset pienet kunnat ja kaupungit lähellä toimijoita E. maaseudulta lyhyet etäisyydet taajamiin F. yrittäjyyskasvatus oppilaitoksissa 	<ul style="list-style-type: none"> A. julkisen liikenteen vähäisyys B. ei yliopistotason koulutusta C. itärajan ylittävä toiminta ei nyt mahdollista juuri millään sektorilla D. haastava yrittäjyysilmapiiri ja vähäiset innovaatiot E. korkea työttömyysaste
Toimintaympäristön mahdollisuudet	Toimintaympäristön uhat
<ul style="list-style-type: none"> A. edullista tilaa yrittämiseen ja asumiseen B. E18-moottoritie alueen halki C. matkailuvirtojen kasvu D. monipaikkaisen asumisen lisääntyminen E. palvelutarpeen monipuolistuminen F. bio- ja sinisentalouden sekä kiertotalouden merkityksen kasvu 	<ul style="list-style-type: none"> A. väestön ikääntyminen ja väheneminen B. palveluja katoaa pääväyliltä sivuun jäävistä keskustoista C. Venäjän ennalta-arvaamattomuus D. kouluttautumismahdollisuuksien keskittyminen kaupunkeihin E. meri- tai muu luontokatastrofi

4.1. Vahvuudet

Alueen vahvuutena on monipuolinen luontoympäristö - merialue, saaristo, joet, kansallispuistot, kaupunkipuistot – jotka ovat pääkaupunkiseudun lähellä ja helposti saavutettavissa satamien ja E-18 moottoritien avulla. Alueella on paljon pieniä taajamia ja kyliä, omine erikoispiirteineen, ja ne ovat helposti saavutettavissa niin asukkaille kuin matkailijoille, yksityisautoilla, veneillä tai pyöräillen.

Korona-vuosien aikana luonto- ja lähikohteet ovat nousseet uuteen arvoon, ja tämän trendin odotetaan jatkuvan pandemian laannuttuakin. Veneily alueelle lisääntyy jatkuvasti, ja alue tarjoaa Helsingistä lähteville veneilijöille tilaa vastapainona läntisten satamien ruuhkille.

Tällä hetkellä kouluissa ja oppilaitoksissa satsataan yrittäjyyskasvatukseen, sekä digitaitoihin, ja ammattikorkeakoulussa on tarjolla myös englanninkielisiä opintolinjoja. Nämä lisäävät nuorten sekä maahanmuuttajien kiinnostusta opiskella alueella, jossa kansainvälisyys on aina sen sijainnista johtuen ollut läsnä.

4.2. Heikkoudet

Alueen sisäisen huonon julkisen liikenteen lisäksi heikkoutena on itä-länsisuuntaisen raideliikenteen puuttuminen, joka hankaloittaa esim. teollisuuden kuljetuksia, vaikka E-18 moottoritie onkin nopeuttanut matkustusaikoja. Muuttunut Venäjän tilanne heikentää toimintaedellytyksiä monien eri alojen yrityksillä, joiden asiakaskunta on tullut itärajan takaa. Esim. vasta koronasta toipumassa olevan matkailualan ja kaupan näkymiä tilanne vaikeuttaa huomattavasti.

Yrittäjäilmapiirimittauksissa Kotka-Hamina-seutu on pitkään ollut Suomen heikointa aluetta, joskin tuore barometri vuodelta 2022 osoitti tässä Kotkan osalta huomattavaa paranemista. Yrittäjyysperinnettä ei pääse syntymään, jos ilmapiiri esim. rahoitukseen nähden on nihkeä, tai yritystoimintaa peilataan entisajan suuriin tehtaisiin yksin- ja pienyrittäjyyttä väheksyen eikä kokeiluihin kannusteta.

Väestö vähenee, eikä muuttotappiota ei ole saatu pysäytettyä. Nuorten jäämistä vaikeuttaa yliopistotasoisien koulutuksen puuttuminen; nuoria muuttaa yliopistokaupunkeihin opiskelemaan, ja alueelta puuttuu yritys-yliopistoyhteistyö. Mikäli nuoria ei saada jäämään tai etenkin palaamaan alueelle, ei yrityksiin löydy jatkajia eikä osaavaa työvoimaa, mikä vaikuttaa verokertymään ja sitä kautta palveluihin.

4.3. Mahdollisuudet

Alueella on sijaintinsa takia hyvät mahdollisuudet tarjota edullista maa-alaa ja kiinteistöjä niin yrittäjille kuin kausi- ja monipaikkaisille asujille. Koko alueen läpi kulkeva moottoritie lisää matkailuvirtoja sekä laajentaa työpendelöintialuetta. Suuret satamat Itämeren rannalla mahdollistavat risteilyliikenteen Sepran alueelle, mikä todennäköisesti lisääntyy edelleen, jos Pietari jää varustamojen kohteista pois.

Monipaikkainen asuminen on saaristo- ja rannikkoalueella voimavara, joka luo tarvetta erilaisille palveluille. Kestävän kehityksen tavoitteiden takia biotalouden ja kiertotalouden merkitys kasvaa myös Kymenlaaksossa. Maakunnassa on laadittu tiekartta vuoteen 2025 ja toteutetaan jo kiertotalouskoulutusta. Kun bio- ja kiertotalousosaamiseen satsataan nyt, löytyy alueelta aikanaan myös osajia erilaisten yritysten tarpeisiin sekä innovaatioiden kehittäjiä.

4.4. Uhat

Väestö ikääntyy ja muuttaa taajamiin; tämä vähentää jatkuvaa kysyntää palveluille taajamien ulkopuolella, jotka sitä kautta vähenevät. Tämä vähentää maaseutualueiden kiinnostavuutta nuorten ja lapsiperheiden silmissä, varsinkin kun peruskouluopetuskin siirtyy hiljaksen päätaajamiin. Myös yhteisöllinen ja järjestötoiminta vähenee, jos niihin ei löydy mukaan nuoria.

Venäjän arvaamattomuuden takia kaupallisella satamaliikenteellä on edessä heikompia vuosia, sillä noin kolmasosa rahdista on ollut Venäjän liikennettä. Voimassa olevien pakotteiden takia kaupankäynti Venäjälle alueen satamien kautta on selvästi laskenut ja uhkana on, että se laskee vielä vuosia. Uusia avauksia pitäisi siis etsiä, mutta kun kokeiluja – 'epäonnistumisriskineen' - ei aina hyväksytä, ei niihin helposti myöskään ryhdytä, jolloin innovaatioiden syntyminenkin on haastavaa.

Uhkana luontomatkailun ja esim. lähikalan hyödyntämiselle on mahdollinen meri- tai muu luontokatastrofi. Vaikka rahtiliikenne Suomesta Venäjälle on lähes lakannut, on Itämerellä paljon laivaliikennettä muualta maailmasta Venäjän satamiin sekä runsaasti risteilyliikennettä; vilkas liikenne lisää öljyvahinkojen riskiä.

4.5. SWOTista johdetut kehittämistarpeet

Leader-toimintatavalle on alueella suuri tarve, erityisesti kun halutaan vaikuttaa yhteisöllisyyden avulla sosiaaliseen hyvinvointiin sekä osallisuuteen. Tämä onkin yksi Leaderin tärkeimmistä lisäarvoista. Vaikka Leader-rahoituksella ei kyetä ratkomaan isoja rakenteellisia ongelmia tai esim. nettiyhteyksien puutetta eikä EU-pakotteiden negatiivisia vaikutuksia, voidaan Leader-periaattein toimimalla vaikuttaa positiivisesti alueen asukkaiden aktiivisuuteen ja yhteisöllisyyden tunteeseen. Tästä syystä yhä useampi kokee voivansa omalla panoksellaan vaikuttaa alueen elinvoimaisuuteen sekä viihtyvyyteen, mikä puolestaan vaikuttaa alueen pitovoimaan.

Yritysilmapiirin pysyvä parantaminen vaatii, että yrittäjiä tuetaan toteuttamaan kokeiluja ja kannustetaan yhteishankkeisiin sekä laajemmalla verkostolla kehittämään uusia asioita. Tämä voi luontevasti tapahtua hyödyntämällä yhdistävää teemaa, kuten Kymijokea, saaristoaluetta tai vaikkapa alueen itäreunan vihreää vyöhykettä. Erityisesti kaivataan sektorirajat ylittävää yhteistyötä, mutta myös matalan kynnyksen kansainvälistymiskokemuksia, jotka ovat kiinnostaneet yksinyrittäjiä. Tarvitaan myös uudenlaista yhteistyötä elinkeino-yhtiön sekä viranomaisten kanssa, jotta neuvonnan rajapinnat ja rahoituskäsittely sujuu nykyistä paremmin ja asiakkaita ajatellen.

Muutamit alueen yrittäjät hyödyntävät jo menestyksekkäästi markkinoinnissaan alueen historiaa, kuten Salpalinjaa tai Kuninkaantietä- tai omaa tarinaansa: tehdastyöläisestä lihamestariksi, pääkaupunkiseudun keittiömestarista pienpanimoyrittäjäksi sukutilalle. Tällaisten tarinoiden ja paikallisuuden esiin nosto vaatii tuotetuntemusta ja uusien, innovatiivisten tuotteiden luontia sekä liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen lisäämistä. Yritykset ovat alussa pieniä ja yrittäjä usein yksin, joten Leader-toiminnan kautta saatavat verkostot sekä matalan kynnyksen osallistumismahdollisuus mm. kansainväliseen toimintaan ovat tärkeitä.

Monipaikkaisen asumisen yleistymisen lisäksi alueen palvelutarpeita, mikä puolestaan avaa mahdollisuuksia uudelleenlaiselle yrittäjyydelle, myös osa-aika- tai kausiyrittäjyydelle. Matkailijoille ei ole tarpeeksi tarjontaa varsinkaan kaupunkikeskustojen ulkopuolella, ja se vähäinenkin tarjonta on vaikeasti löydettävissä. Yrittäjien verkostoitumisella tätä ongelmaa voidaan ratkaista. Verkostotyössä hyödynnetään kansainvälisiä yhteyksiä ja tuodaan esimerkkejä innovaatioista alueelle esim. vihreän vyöhykkeen yhteistyön avulla. Alue kulkee Euroopassa Suomesta Viron rannikkoa ja entisen Itä-Euroopan reunoja pitkin Kreikkaan asti.

Myös yhteiskunnallinen ja osuuskuntayrittäjyys voivat olla ratkaisu syrjäalueilla, jossa liiketaloudellisesti kannattavaa toimintaa ei saada syntymään. Alueen erityispiirteisiin, kuten saaristoon, liittyy myös haasteita, joihin tarvitaan paikallisia elinvoimaisuutta ja ympärivuotista asumista tukevia ratkaisuja. Yhdessä kalatalouden sekä ympäristötoimijoiden kanssa mietitään Älykäs kylä -konseptilla ratkaisuja ja sopeutumiskeinoja hylje- ja merimetso-ongelmiin, myös Itämeren tasolla, jotta lähikalaa on saatavissa jatkossakin. Tutkimustiedon saamiseksi sekä innovatiivisten ratkaisujen löytämiseksi rakennetaan yhteistyötä LUT:n suuntaan, ja vahvistetaan yhteistyötä XAMK:n ja LUKEn sekä Ruralian kanssa.

Alueen ikääntyvä väestö tarvitsee monipuolisia, helposti saavutettavia palveluja, joita voidaan hyödyntää myös esteettömän matkailun ja palvelujen kehittämisessä. Seniorit ovat yhteisöissään merkittävä voimavara, joka voidaan valjastaa kehitystyöhön. Vanhemmilla ihmisillä on tietoa ja kokemusta esim. kierrätyksestä ja elämisestä 'nuukasti', ympäristöä kunnioittaen. Tämä senioreille usein luonnollinen tapa olla ja elää, on hyvä jakaa nuorten kanssa, erityisesti nyt kun kestävä kehityksen mukaisesti elämisen merkitys korostuu.

Nuoret puolestaan voivat olla mukana miettimässä älykkäitä ratkaisuja esim. alueen digiongelmiin. Tuomalla esiin nuorisovaihtoja ja kansainvälistymismahdollisuuksia sekä luomalla kanavia harjoitteluihin maaseudun ja kalatalouden yrityksissä lisätään nuorten kiinnostusta yrittäjyyteen. Kaakon ryhmien yhteistyönä innostetaan nuoria kansainväliseen yhteistyöhön. Nuoret nostivat kyselyissä tärkeänä esiin harrastusmahdollisuuksien lisäämisen, kouluttautumismahdollisuudet sekä julkisen liikenteen tarpeen. Itse he olivat kiinnostuneita tulemaan mukaan kehittämistyöhön tapahtumaosallistujina tai -järjestäjinä (rahallisen tuen avulla) sekä vapaaehtoistyössä.

Kymenlaakso ei ole Saimaan tapaan tunnettu matkailualue, mutta mahdollisuuksia on paljon ja kiinnostus hyödyntää monipuolista luontoympäristöä yritystoiminnassa kasvaa koko ajan. Luontomatkailun ja lähituotteiden kehittämistä halutaan edistää enenevässä määrin tulevaisuudessa, sekä pysäyttää alueen läpi kulkevia matkailijoita viipymään alueella ja lisätä alueen tunnettua, maakunnallisella yhteistyöllä.

5. Valitut kehittämisen painopisteet, tavoitteet ja niihin liittyvät toimet

Ohjelmakauden 2014-2020 strategian tuloksia ei ole vielä voitu kunnolla analysoida, koska osa hankkeista on yhä käynnissä. Selvää on, että vaikka aivan uusiakin asioita on noussut esiin, työtä riittää myös aiempien teemojen - kuten nuorten osallistaminen, ilmastonmuutokseen sopeutuminen, sekä yrittäjyyteen kannustaminen - kanssa. Sepra 2020-strategian 27 toimenpide-esityksestä 26 toteutui vuoden 2020 loppuun mennessä, ja viimeinen toteutunee vuosien 2022-2023 aikana. Kehittämisen painopisteitä on osattu siis poimia toimenpiteisiin mukaan hyvin, ja vaikka samoja asioita on mukana myös uudessa strategiassa, ne muodostavat loogisen kehittämistoiminnan jatkumon jo vuonna 2001 käynnistyneelle työlle. Nyt etsitään uudenlaisia tapoja viedä asioita eteenpäin, ja sitä kautta uudistetaan toimintaa ja verkostoja sekä vastataan alueen tämän päivän kehittämistarpeisiin, samalla ennakoiden tulevaisuutta ja tulevia tarpeita.

Kaikilla valituilla kehittämisen kokonaisuuksilla halutaan etsiä, testata ja löytää ongelmiin paikallisin keinoin älykkäitä, toimivia ratkaisuja, joilla vahvistetaan alueen monipuolisuutta. Mittavampia huoltovarmuuden kannalta tarpeellisia infratoimia ei Leader-toimin toteuteta, vaikka nämä ovat nousseet tarpeellisina esiin. Kekseliäitä ratkaisuja voidaan kuitenkin hakea yhteistyössä sektorirajat - sekä myös alue- ja kansainväliset rajat - ylittävien verkostojen kanssa. Samalla tuetaan digiosaamisen parantamista ja digitaalisuuden hyödyntämistä kaikissa painopisteissä. Digitalisaation avulla mahdollistetaan myös kestävä kehityksen mukainen kehittämistyö.

Toiminnalla tuetaan työllisyyden lisääntymistä - erityisesti maataloudessa kokeilujen ja uusien avausten kautta naisten ja nuorten osalta - sekä alueen elinvoimaisuuden kasvua. Nämä asiat lisäävät nuorten kiinnostusta palata alueelle ja vahvistavat alueella jo asuvien osalta pitovoimaa, kun etätö vielä mahdollistaa työn teon kauempana kiinteästä työpaikasta.

Viihtyisyyttä ja yhteisöjen toimintaa uudistamalla lisätään eri ikäisten ja taustaisten asukkaiden sosiaalista osallisuutta sekä mahdollistetaan matalan kynnyksen osallistuminen. Näin vahvistetaan alueen sosio-ekonomista rakennetta. Lisäarvoa toimenpiteisiin tuodaan alueiden- ja kansainvälisellä yhteistyöllä, jota on pohjustettu jo esim. vihreän vyöhykkeet teemassa sekä Itämeren alueen asioissa.

Strategiaan valittuja painopisteitä ja tavoitteita on mietitty eri toimialojen näkökulmasta sekä yleisesti alueen kannalta. Toimenpide-esimerkkejä on kerätty eri tilaisuuksissa yhdessä paikallisten asukkaiden ja sidosryhmien kanssa. Painopisteiksi valikoituivat: 1. yrittäjyys ja elinkeinot, 2. yhteisöt ja monipaikkainen asuminen sekä 3. ympäristö. Läpileikkaavina teemoina kulkevat: kestävä kehitys, innovatiivisuus sekä nuorten osallisuus, jotka arvioidaan jokaisen toimen osalta.

Seuraavassa on lyhyesti esitelty painopisteet sekä esimerkkejä painopisteiden eri osa-alueita tukevista toimenpiteistä ja tavoitteiden toteutumisen mittareista.

Kaikkien painopisteiden yhteiset arviointikriteerit (kyllä/ei):

- alueen erityisteemoja hyödyntävät toimet
- yhteistyötoimet
- alueiden- tai kansainväliset toimet
- syntyneet yhteistyöverkostot
- digitalisaatiota hyödyntävät toimet

Määrällisten mittareiden ohella käytetään yllä listattuja, yhteisiä arviointikriteerejä, sekä painopisteen tavoitteisiin liittyviä arviointikriteerejä. Näillä tuetaan hankehakemusten arviointia suhteessa strategian tavoitteisiin. Läpäisyteemojen arviointi koskee kaikkia hakemuksia. Kriteerejä ja mittareita tarkennetaan ennen hankehakujen aukaisua.

5.1. Painopis te 1: yrittäjyys ja elinkeinot

Tavoitteena on kokeilujen ja uusien avausten mahdollistaminen sekä yhteishankkeiden ja laajempien verkostojen aikaansaanti. Tuetaan monimuotoisen maaseudun elinvoimaisuutta tuomalla tietoa yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä ja rohkaistaan kohti osuuskunta- ja osa-aikayrittäjyyttä. Toimien tuloksena palvelutarjonta tavoitteellisesti monipuolistuu ja alueen työllistymismahdollisuudet paranevat.

Toimenpide-esimerkkejä

- Oheispalveluiden lisääminen monipuolistuvassa luontomatkailussa: esim. lähiruoka, majoitus ja muut palvelut paremmin saataville.
- Matkailu- ja saaristotoimijoiden pienimuotoisen/sivutoimisen toiminnan käynnistäminen ja edistäminen
- Matkailun palveluiden paketoiminen kokonaisuuksiksi tai palvelupaketeiksi.
- Maatilojen pienten kokeilujen mahdollistaminen esim. maa- ja puutarhatalouden tuotantoedellytysten parantaminen; työllistymismuodot erityisesti naisille, nuorille ja maahanmuuttajille.
- Kokeilut, joita tehdään lähituotteiden luomiseksi ja kehittämiseksi tai saatavuuden parantamiseksi.
- Raja-alueen erityisteemojen, mm. Vihreän vyöhykkeen, Salpalinjan ja Kuninkaantien hyödyntäminen yritysten tarjonnassa, myös alueiden ja kansainvälisenä yhteistyönä.
- Uusien asiakasryhmien, tuotteiden ja toimintatapojen löytäminen korvaamaan menetettyjä Venäjämakkinoita ja -asiakkaita, esim. SEIC yhteistyön laajentamisen avulla.
- Kiinnostavien toimintamallien löytäminen oman alueen ulkopuolelta, mm. yhteiskunnallisesta yrittäjyydestä tai osuuskuntatoiminnasta yhteistyössä Älykäs kylä- toimijoiden kanssa.
- Ilmastonmuutoksen ja kuluttajien tottumusmuutokset huomioivien innovaatioiden kehittäminen sekä kokeilut, ml. biotalous: esim. kierrätysmateriaalien hyödyntäminen, eläinperäisiä tuotteita korvaavat innovaatiot.
- Kilpailijasta yhteistyökumppaniksi, eli verkostoitumisen edistäminen saman alan toimijoiden kesken sekä oman alueen ulkopuolelle.
- Sektorirajat ylittävän yhteistyön edistäminen innovaatioiden kehittämiseksi yhteistyönä oppilaitosten ja verkoston toimijoiden kanssa.
- Digitalisaation ja sähköisten palvelujen kehittäminen: esim. olemassa olevien kuljetus- ja ostoalustojen jatkokehittely sekä hyödyntäminen.

Mittarit 2023-2027

- tuetut yritykset 10 kpl, joista 3 kpl uusia yrityksiä
- pienhankkeet 15 kpl
- maatalouden kokeilut 6 kpl
- yhteiskunnallisen- tai osuuskuntayrittäjyyden hankkeet 3 kpl
- syntyneet nais- tai nuorisotyöpaikat 5 kpl
- ympäristö- ja ilmastotoimet 7 kpl

Painopistekohtaiset arviointikriteerit:

- syntynyt lähituote/-palvelu
- uusille kohderyhmille suunnattu toimi
- yhteistyötoimi oppilaitoksen tai asiantuntijaryhmän kanssa
- yhteistyötoimi kalaleader-toimijoiden kanssa

5.2. Painopiste 2: yhteisöt ja monipaikkainen asuminen

Tavoitteena on paikallisidentiteetin vahvistaminen sekä kylien ja yhteisöjen toiminnan uudistaminen ja ajantasaistaminen. Kulttuuriperintö huomioidaan kehittämispotentiaalina. Monipaikkaisia ja uusia asukkaita osallistetaan yhteisöjen kehittämiseen ja virkistyspalvelujen monipuoliseen tuottamiseen. Tavoitellaan asukkaiden osallisuutta sekä kestävästi ja suunnitelmallisesti kohennettua elinympäristöä. Esteettömyys nähdään liikkumista laajempänä asiana ja halutaan osaksi useimpia toimenpiteitä.

Toimenpide-esimerkkejä

- Kyläyhdistysten roolin aktivointi, jotta paikalliset, kestävästi tuotetut palvelut ja muu paikallinen tieto saadaan helpommin löydettäväksi, mikä tukee samalla matkailutoimintaa.
- Kylien ja toimijoiden digivalmiuksien parantaminen yhteistyötahojen kanssa.
- Uusien ja monipaikkaisten asukkaiden kotouttaminen ja osallistaminen.
- Yhdistysten kannustaminen osallistamaan nuoria mukaan paikalliseen kehittämiseen esim. ERASMUS-yhteistyön, ALMA-hankkeiden ja alueidenvälisen toiminnan avulla.
- Matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia luominen yhteisölliseen toimintaan, esim. pop up -tyyppinen toiminta ja pienhankkeet.
- Kylien brändäys osana Älykäs kylä -kehittämistä, oman identiteetin löytäminen ja me-hengen luonti, alueen tarinat ja tavat esiin mm. digitaalisuuden keinoin.
- Uusien luontoon tai liikuntaa liittyvien tapahtumien luominen, massasta erottuvat ideat, oman kylän brändistä ammentaminen.
- Kestävien luontokohteiden kehittäminen hyvinvointikohteina tai harrastuspaikkoina, huomioiden erityisryhmien tarpeet sekä mahdollisuuksien mukaan esteetön pääsy, selkokieliset ohjeet.
- Kylien ja yhdistysten innostaminen parantamaan tiloja ja rakennelmia vastaamaan nykyajan tarpeita: mm. energiatehokkuus, digitaaliset valmiudet, muuntuvat tilat.
- Kokemustenvaihdon ja yhteistyön vahvistaminen oman alueen ulkopuolelle uusien ideoiden löytämiseksi alueen kehittämiseen, myös kaupunkitoimijoiden kanssa.
- Vihreällä vyöhykkeen hyödyntäminen alueiden- ja kansainvälisessä yhteistyössä.
- Senioreiden huomioiminen osaavana ja talkoohenkeä ylläpitävänä voimavarana yhteisöjen kehittämisessä.
- Mielekkään tekemisen löytäminen maahanmuuttajille (erityisesti Ukrainan sotapakolaiset), esim. vapaaehtoistyö seuroissa.

Mittarit 2023-2027

- älykkäät kylät toimintasuunnitelmat 3 kpl
- älykkäät kylät paikalliset toimet 6 kpl
- (kylien) ympäristö- ja ilmastotoimet 8 kpl
- tiedonvälitystoimet 1 kpl

Painopistekohtaiset arviointikriteerit

- paikallisidentiteettiin liittyvä toimi
- monipaikkaisia ja uusia asukkaita huomioiva toimi
- esteettömyyttä lisäävä toimi
- uusi, kokeileva toimenpide
- senioreiden osallisuutta nostava toimenpide

5.3. Painopiste 3: ympäristö

Tavoitteena on alueen toimijoiden ympäristötietoisuuden lisääminen sekä keinojen kehittäminen ilmastonmuutokseen sopeutumiseen. Toiminnalla halutaan tukea luonnon monimuotoisuutta ja vesistöjen suojelua sekä pienimuotoisia kunnostustoimia. Ympäristöteemassa kannustetaan asukkaita hyödyntämään aktiivisesti ja kestävästi lähiluontoa sekä luonnontuotteita ja olemaan avoimia uusille toimintamalleille, mm. kimpakyytiliikkumiselle.

Toimenpide-esimerkkejä

- Alueen vähemmän tunnettujen sisävesistöjen kestävä hyödyntäminen, esim. melontareittien ja taukopaikkojen kehittäminen
- Kiertotalouden ja kierrätyksen esiin nostaminen tiedon tehokas välittäminen.
- Virta- ja rantavesien sekä pienten lampien ekosysteemien ennallistamisen tukeminen pienimuotoisin yhteisöjä osallistavin toimin yhteistyössä asiantuntijoiden kanssa.
- Digiosaamisen lisääminen: palveluita maaseudulle kestävästi ja vähemmällä liikennöimisellä.
- Tiedon ja esimerkkien levittäminen vihreästä ja sinisestä biotaloudesta.
- Asuttavuusanalyysien toteuttaminen paitsi asutuissa saarissa myös kylissä.
- Ilmastonmuutoksen vaikutusten ehkäiseminen mm. tukemalla muutoksille herkkien lajien suojelua, toteuttamalla puunistutustalkoita ja tarjoamalla tietoa sekä esimerkkejä ilmastotoimista muualta.
- Pölyttäjille suotuisten alueiden luominen yhteisille alueille sekä tiedon tarjoaminen hyödyllisistä lajeista kotipuutarhoihin.
- Vuorovaikutuksen lisääminen kalavesien omistajien kanssa mm. uusien alueiden käyttöön saamiseksi yritys- ja virkistystoimintaan, huomioiden merialuesuunnitelma sekä ympäristöasiat.
- Lähtuotteiden ja palvelujen hiilijalanjäljen esiin nosto niin asukkaille kuin päätöksentekijöille.
- Kylien ja taajamien asukkaiden herättely huomaamaan lähiasuinympäristö ja sen säilyttäminen.
- Yhteiset tilat kestävä kehityksen mukaisiksi: kylätalojen lämmitys ja kierrätys ajan tasalle.
- Tiedon tarjoaminen kestävästä liikkumisesta: sähköpyöräily, junaliikenne, Euroopan komission Interrail-lippukampanjat, kimpakyytisovellukset.
- Maaseudun kestävä saavutettavuuden ja liikkumisen edistäminen myös matkailun osalta.
- Saariston rantautumis- ja piensatamien uudistaminen vastaamaan kestävä kehityksen käyttötarpeita: kompostoitavat käymälät, opastetaulut, neuvonta jne.
- Vihreän vyöhykkeen puitteissa tehtävä alueiden- ja kansainvälinen yhteistyö Itämeren alueen suojelun edistämiseksi sekä virkistystoiminnan edistämiseksi.
- Viestiminen ja asioiden esiin nosto tapahtumissa; Earth Hour ja Day, Itämeripäivä, Kymijokipäivä

Mittarit 2023-2027

- ympäristö- ja ilmastotoimet 6 kpl
- pienhankkeet 8 kpl
- tiedonvälitystoimet 2 kpl
- rakennus- ja kunnostustoimet 7 kpl
- yhteistyötoimet 4 kpl

Painopistekohtaiset arviointikriteerit

- Itämeren alueen yhteistyötoimi
- yhteisöjä osallistavat talkootoimi
- kylien ja yhdistyksien sekä kestävä kehityksen mukainen toimi
- sisä- ja virtavesitoimi
- asuttavuuteen (habitability) liittyvä toimenpide
- vihreän tai sinisen biotalouden toimi

Jokaisen toimen osalta arvioidaan sen läpileikkaavia tavoitteita; kestävän kehityksen mukaisuutta, innovatiivisuutta sekä nuorten osallisuutta. Innovatiivisuutta (kyllä/ei toteuta) tarkastellaan suhteessa siihen, miten yksittäinen hanke tukee Sepran strategiaa, joka on pyritty rakentamaan aluetta uudistavaksi ja innovatiivisia avauksia sisältäväksi.

Innovatiivisuuden mittareita hankkeissa ovat mm.

- uudet yhteistyömallit ja kumppanuudet
- uudet tuotteet, tapahtumat, toimintatavat, rahoitusmallit ja tekniikoiden uudet käyttötavat
- yhteisön normaalista poikkeava toiminta; uusi tapa toimia, uusi hankinta tai rakennelma
- toiminnan siirrettävyys, vaikutusten laajuus.
- yhteistyö yrittäjien tai muiden toimijoiden välillä
- uusi toimiala yritykselle
- toiminnan monipuolistaminen tapoja uudistaen

6. Rahoitussuunnitelma

Painopiste	EU (43 %)	Valtio (37 %)	Kunta (20 %)	Julkinen yht.	Yksityinen (tavoite)	Kokonais- rahoitus
Yrittäjyys ja elinkeinot, 35,6 %	391 730	337 070	182 200	911 000	482 830	1 393 830
Yhteisöt ja moni- paikkaisuus, 30,5 %	335 400	288 600	156 000	780 000	413 400	1 193 400
Ympäristö, 34,0 %	374 100	321 900	174 000	870 000	461 100	1 331 100
Strategiaa toteuttavat toimet yht.	1 101 230	947 570	512 200	2 561 000	1 357 330	3 918 330
Toimintaraha, 25 %	358 333	308 333	166 667	833 333	0	833 333

Yksityisen rahoitusosuuden ennakoidaan kertyvän yhä enemmän talkootyöpanoksesta, koska osallisuutta tuetaan aiempaa vahvemmin ja ympäristötoimiin kohdentuu usein paljon talkootyöpanosta. Yritystukimahdollisuuksien kavetessa ei niistä odoteta kertyvän samanlaista määrää yksityistä rahoitusta kuin aiemmin, sillä alhaisempi investointien kokonaiskustannusarvio laskee myös omarahoituskertymää.

Edellä mainitun rahoituksen lisäksi strategian toteuttamiseen on jo varmistettu seuraavia rahoituksia:

- A. 45.600 € /vuosi ajalle 2023-2025 komission suorarahaus, jonka toimet toteuttavat myös strategian viestintätavoitteita sekä tukevat kaupunki- ja nuorisio Leader-toimintaa.
- B. Etelärannikon kalaleader -strategian kokonaisuuksista Kaupallinen kalastus ja kalastusmatkailu, ympäristötoiminteen (450.000 €) sekä Vesiviljely ja kalanjalostus (300.000 €), joista myös Sepran alueella voidaan hakea rahoitusta.

Lisäksi rahoitusta tullaan hakemaan seuraavista ohjelmista ja todennäköisistä teemoista:

- C. Interreg Baltic Sea region – Innovative societies; Rannikkoyhteisöjen ja saarten älykäs kehittäminen (Latvian Leader- ja kalaleader-ryhmien kanssa).
- D. Interreg Baltic Sea region – Water-smart societies; European Green Belt Zone (alustavasti keskusteltu Viron, Saksan ja Tanskan rannikkoryhmien kanssa)
- E. ERASMUS+ -nuorisoyhteistyö European Green Belt Zone -teeman alla, ympäristönsuojelun ja kestävän matkailun teemalla (Viron Pärnumaan ED:n ja alueen Leader-ryhmien kanssa)
- F. Google -yhteisötuet Haminan alueen kestävän kehityksen digitalisaatiokokeiluihin
- G. ESR+ Uudistuva ja osaava Suomi -ohjelmasta yhteiskunnallisen osallisuuden edistämiseen koko alueella ja Kotkan kaupunkitoiminnan viemiseen eteenpäin, sekä ukrainalaisten kotouttamiseen
- H. Akke-rahoitusta Kymenlaakson maakuntaohjelmasta ja Aktiivinen Kymenlaakso -kokonaisuudesta kaupunkileaderiin ja Sepran strategiaa toteuttaviin, pitovoimaa vahvistaviin toimiin

Edellä mainittujen lisäksi yhdistyksellä on omaa varallisuutta n. 40.000 €, josta voidaan rahoittaa nuorten minitukia ja pieniä koulutuksia tai tapahtumasarjoja.

7. Toimeenpanon kuvaus

7.1. Sepran hallinto ja organisaatio

9 + 9 -jäseninen hallitus on yhdistyksen organisaation tärkein osa, joka johtaa ja linjaa toimintaa. Sen jäsenvalinnoissa huomioidaan kolmikanta ja alueellinen tasapuolisuus sekä tavoitteellisesti sukupuoli- ja ikäjakauma. Tiedonkulun varmistamiseksi jäsenistä muutama nimetään asiantuntijajäseniksi Sepran jaostoihin (kalaleader- ja kaupunkijaosto) sekä teemaryhmiin. Hallitus osallistuu aktiivisesti mm. tiedottamiseen ja jäsen- sekä varainhankintaan, ja jäsenten toivotaan sitoutuvan työhönsä neljäksi kaudeksi peräkkäin. Tämä on tärkeää jatkuvuuden ja osaamisen varmistamisen näkökulmasta. Hallitus linjaa säännöllisesti strategian toteutumistilanteen mukaan toiminnan painotukset ja arvioi hankkeiden rahoitustarpeen tältä pohjalta. Tarpeellisuusharkinnassa vahvuutena on vankka paikallistuntemus.

Avoimen ja keskustelevan hallituksen toiminta on kiitettävän aktiivista. Työskentelyilmapiiri on positiivinen ja hallituksen sekä työntekijöiden kesken vallitsee ymmärrys siitä, mitkä ovat toiminnan tavoitteet ja kuinka niihin yhdessä päästään. Vuoden alussa hallituksella on orientoitumistilaisuus, jossa käydään läpi mm. Leader-periaatteet, hankearvioinnin perusteet sekä strategian seuranta.

Sepralla on kolme teemaryhmää, joihin liittyminen on kaikille mahdollista eikä jäsenten kausia ole rajattu. Painopisteiden mukaan perustetut ryhmät toimivat hallituksen ja työntekijöiden tukena sekä myös uusien hallitusjäsenten kasvualustana. Sepran kolmessa teemaryhmässä on mukana noin 30 ihmistä, jotka edustavat eri taustoja; yksittäisiä kyläaktiiveja, yrittäjiä, neuvontajärjestöjen ja oppilaitosten edustajia. Teemaryhmien tehtävä on tukea oman painopisteen edistämistä ja kuulla Sepran hankehakijoita, arvioida hankkeiden toteutumismahdollisuuksia ja toimijoiden resursseja asiantuntijanäkökulmasta sekä antaa toimijoille vinkkejä ideoiden eteenpäin kehittämiseen. Ne myös tiedottavat Leader-työstä verkostoissaan.

Nuorisajaosto on tärkeä saada toimimaan, vaikka käynnistäminen on osoittautunut haastavaksi. Kansallisesti on hyödynnettävissä nyt esimerkkejä onnistuneesta toiminnasta, ja Seprassa uskotaan, että nuorisajaostotoiminta käynnistyy kauden alussa; jaostolle laaditaan toimeksianto, ja se nimitetään syksyllä 2023. Jaostolla on käytettävissään yhdistyksen varoja, joita se voi kohdentaa nuorten pieniin hankkeisiin ja tapahtumien toteuttamiseen. Kouluista ja harrastajaryhmistä etsitään nuorisoleader-lähettiläitä ja heistä kootaan aktiivinen verkosto, joka toimii jaoston pohjana. Nuorisotoimintaa kehitetään myös yhdessä kaakon Leader-ryhmien kanssa, joista varsinkin Etelä-Karjalan Kärki-Leader on aiheeseen paneutunut.

Henkilökunta on laajentunut 5-6 hengen asiantuntijatiimiksi, jonka vastualueet on jaettu selkeästi ja tehtävät hoidetaan joustavasti työnkuvausten mukaan, koska toimitaan yhtenäisenä tiiminä. Toiminnasta kerrotaan hallitukselle kokouksittain, ja Leader- raportoinnin sekä vuosikertomusten yhteydessä vähintään kahdesti vuodessa. Työntekijöistä 3 on kokoaikaista sekä 3 osa-aikaista (v. 2022 kevään tilanne), useimmilla vuosien Leader-työkokemus. Riskienhallinta-analyysi sekä selkeät prosessi- ja tehtäväkuvaukset on tehty ja viikoittaisin tiimipalaverien varmistetaan, että kaikki ovat tietoisia toiminnasta sekä viikkotasolla että vuosikellon mukaisesti seuraavan parin kuukauden aikajaksolla.

Toiminnanjohtaja vastaa Leader Sepran toiminnan kokonaisuudesta, johon Leader-toiminnan lisäksi kuuluu kalatalous- ja kaupunkitoiminta sekä EU-tiedotus. Toiminnanjohtaja vastaa taloudesta ja hän on henkilöstön lähiesimies eli vastuussa työtehtävien jaosta sekä toiminnan koordinoinnista. Hän valmistelee hallituksen kokouksen asiat yhdessä puheenjohtajan ja työtiimin kanssa. Toiminnanjohtaja pitää säännöllisestä yhteyttä kuntiin ja huolehtii sidosryhmäyhteyksistä. Toiminnanjohtajan vastaa myös kansainvälisestä toiminnasta.

Hankeneuvojan päätehtävä on yhteisöjen aktivointi, avustaminen yhteisöhankeiden hakuprosessissa sekä viestintä. Hän valmistelee hankkeet hallituksen käsittelyä varten. Hankeneuvojan vastuulla on hakemusten seuranta ja käsittely Hyrrässä sekä yhteydenpito viranomaisiin hankkeisiin liittyen. Hankeneuvoja huolehtii yhteydenpidosta hanketoimijoihin. Yrityshankeneuvoja vastaa samoista asioista yritysten osalta. Kalaleader-aktivaattori vastaa Kalasta Etelärannikolle Elinvoimaa -strategian ja aktivointihankkeiden toimien suorittamisesta hankeneuvojien tapaan ja asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Koordinaattoreiden tehtäviin

kuuluu mm. taloushallinnon asioita, viestintää ja erityisiä kalatalous-, kaupunki- sekä hankeasioita. Tarpeen mukaan työtiimi osallistuu yhdistyksen omien hankkeiden toteuttamiseen.

7.2 Aktivointi ja hankeprosessi

Aktivointi

Aktivoinnin tarkoitus on innostaa asukkaita toimintansa ja alueen kehittämiseen sekä tiedottaa rahoitusmahdollisuuksista. Aktivointiin kuuluu avustaminen ideoiden kehittämisessä ja valmistelussa hankkeiksi. Toimijoille tehdään tunnetuksi Sepran koko toiminta, ja sen kautta mahdollistuvat erilaiset paikalliskehittämisen tukivälineet. Toiminnan uudistamisessa työkaluina ovat mm. alueen ulkopuolisten teemaverkostojen kautta esiin nostetut uudet avaukset ja ideat, joista voidaan saada esimerkkejä oman toiminnan kehittämiseen ja kokeiluihin. Samalla kerrotaan Sepran strategian tavoitteista ja mietitään, miten niitä voi alueella edistää.

Aktivointia toteutetaan kyläilloissa, hanketapaamisissa, hankeretkillä ja koulutuksissa sekä hyödyntäen kaikkia Sepran viestintäkanavia. Sepra osallistuu resurssiensa mukaan työryhmiin ja tapahtumiin, joita yhteistyötahot ja sidosryhmät järjestävät. Laajojen verkostojen sekä hallitus- ja teemaryhmäjäsenten avulla Sepra kykenee näkymään alueella paremmin kuin mitä työtiimin koko antaa ymmärtää. Aktivoinnista vastaa käytännössä pääosin Sepran työtiimi, mutta myös hallituksella, teemaryhmillä ja muilla sidosryhmillä on tärkeä rooli tiedonvälityksessä.

Aktivointia kohdennetaan erityisesti niille kylille ja alueille, joilla on ollut hanketoiminnassa hiljaisempaa, sekä niille strategian osa-alueille, jotka eivät ole toteutuneet suunnitellusti. Hallitus päättää toiminnan painotuksista vuosittain. Sepran toimistolla seurataan, miten eri puolilla aluetta on toteutettu hankkeita: hankkeet merkitään aluekarttaan ja näin nähdään eri alueiden aktiivisuus.

Hankeprosessi

Kaikki hanke- ja yritystukihakemukset tulevat vireille sähköisen Hyrrä-järjestelmän kautta. Hakemukset käsitellään hakujaksoittain ennakkoon ilmoitettuna aikaväleinä. Asiakkaaseen pyritään olemaan yhteydessä hankkeen muokkauksen aikana ja opastamaan hanketta oikeaan suuntaan niin, että sen suunnittelussa otetaan huomioon Sepran strategian tavoitteet. Työntekijät auttavat hankesuunnitelman jalostamisessa ja hankeprosessin eri vaiheissa.

Hakijat tapaavat teemaryhmän viimeisten ideoiden hiomiseksi ja näkökantojen laajentamiseksi. Ryhmä keskustelelee hankeideasta ja käy läpi sitä, miten hyvin hanke toteuttaa Sepran läpileikkaavia tavoitteita tukea digitaalisuuden toteutumista, kestävästä kehityksestä ja nuorten osallistamisesta.

Hallitus arvioi hankkeet Sepran kriteereiden perusteella ja tekee tarpeellisuusharkinnan perustuen strategian tavoitteisiin. Valintakriteerit painottuvat Leader-toiminnan periaatteisiin sekä paikallisesti määriteltyihin tarpeisiin. Rahoitettavien hankkeiden on toteutettava neljä hyväksyttävyydikriteeriä: Sepra-strategian mukaisuus, paikallislähtöisyys, kyky toteuttaa hanke suunnitellusti ja pyrkimys luoda uutta. Jos nämä kriteerit täyttyvät, arvioidaan hanke yleisten ja painopistekohtaisten kriteerien mukaan. Kriteereiden mukainen tärkeysjärjestykseen asetelu on osa päätösmenettelyä. Lausunnot ja valintaprosessin perustelut kirjataan selkeästi ylös eri vaiheissa. Puolletuille hankkeille hallitus valitsee keskuudestaan hankeyhteyshenkilön, joka pitää yhteyttä hanketoimijaan, ja tuo terveiset hallituksen kokouksiin.

ELY-keskuksen laillisuustarkastuksen jälkeen saatu viranomaispäätös viedään omaan rahoituksen seurantajärjestelmään, ja hankkeesta tiedotetaan Sepran kanavissa.

Käynnistyville hankkeille järjestetään aloituspalaveri, jossa käydään läpi hankkeen toteuttamisen ja viestinnän kannalta keskeiset asiat, jotta toiminta ja hankeraportointi sujuu ongelmitta. Maksatus-osaamiseen liittyvää yhteistyötä tehdään ELY-keskuksen kanssa mm. yhteisissä koulutustilaisuuksissa. Hankkeen päättyessä järjestetään päätöskahvit, jossa käydään läpi kokemuksia prosessista, ja hankkeen

päättymisen jälkeen toteuttajilta kerätään myös nimetöntä palautetta hankkeen sujumisesta. Hankkeiden käsittelyprosessi on kuvattu yksityiskohtaisesti Sepran toimintaohjeessa.

7.3 Yhteistyö ja verkostot

Sepran yhteistyöverkosto on monipuolinen. Sidosryhmäedustajia ja toimijoita tavataan ahkerasti ja mm. kutsutaan vuositapaamiseen, jossa päivitetään yhteisiä tavoitteita sekä tarkastellaan tulevaa toimintaa.

Koulutusten ja isojen tapahtumien järjestelyssä mukana on toimijoita kuten elinkeinoyhtiö Cursor, ProAgria, MTK, maakunnallinen kyläyhdistys, oppilaitoksia, seurakuntia ja kuntia. Kuntien ja SRK:n mukana olo on keskeistä. Isoja tilaisuuksia kuten Kymenlaakson Maaseutufoorumi, järjestetään yhteistyössä usean toimijan kanssa. Toimijajoukko vaihtelee, ja mukana ovat ne, joita teema koskettaa - samalla verkostoon löydetään uusia tahoja. Maailma Kylässä -tapahtuman tyyppinen Maailma Kymissä toteutetaan Kotka-Kymin SRK:n kanssa. Seurakunnat ovat toimiva ensimmäinen linkki alueelle tullessiin Ukrainan ja muiden maiden pakolaisiin, joille he järjestävät paljon toimintaa. Kylille mennään paikallisten yhdistysten kanssa, joilla on suorat linkit asukkaisiin.

Kaakkois-Suomen Leader-ryhmien kesken on tehty voimavara- ja verkostanalyysiä, sekä toteutettu kansainvälistä hanketta. Sepran alueella ei ole yliopistoa, mutta Länsi-Saimaan alueella on LUT, ja tätä yhteyttä hyödynnetään jatkossa Sepran toiminnassa. Verkostanalyysissä todettiin Kymenlaakson Liitto tahoksi, jonka kanssa yhteistyötä on tiivistettävä, ja asiaa on edistetty mm. rahoitusinfojen sekä ED:n ja kalaleader-toiminnan avulla. Maakuntatasolla Leader-ryhmien ja maakunnallisen kyläyhdistyksen sekä oppilaitosten yhteistyötä tiivistetään määrätietoisesti mm. asettamalla yhteisiä tavoitteita teemojen edistämiseksi sekä koordinoimalla viestintää.

Naapuritoimintaryhmien - erityisesti itärajan pinnan sekä etelärannikon alueilla sijaitsevien - kanssa tehdään paljon käytännön yhteistyötä mm. viestinnässä ja kalaleader-asioissa sekä ED toimissa. Kymenlaakson Kylien kanssa yhteistyö on tiivistä.

EU-tason yhteistyö muiden kuin MS-rahaston ja EMKVR:n toimijoiden kanssa on tuonut uusia yhteistyötapoja- ja verkostoja. ED Kymenlaaksolla on yli 500 toimijan kansainvälisen verkoston ohella kontakteja mm. Creative European, kansalaisten Euroopan ja Eurooppanuorten toimijoihin. Kalaleader-verkostossa on mukana LUKE, jonka kanssa yhteistyö jatkuu eri teemojen puitteissa. Green Belt -yhteistyössä on ollut mukana mm. Metsähallitus.

Älykkäiden rannikkokyliä yhteistyö Latviaan on käynnistynyt ja jatkuu tulevina vuosina. Elinvoimaisen asutun saariston Habitability-verkoston työ on alkanut TEM-rahoituksella, ja toimintatapa pyritään hyödyntämään saarten lisäksi myös kylien kehittämisessä. Saaristo on se osa-alue Sepran kehittämistyössä, jossa toimenpiteet nivoutuvat sujuvasti limittäin kalaleader-toiminnan kanssa. Kun saaristoa ja rannikkoa kehitetään kahden ohjelman kautta, voidaan työväliseksi valita toimijan kannalta paras väline. Kalasta Etelärannikolle elinvoimaa -strategia kattaa koko etelärannikon Virolahdelta Hankoon ja sen kautta tehdä tiivistä yhteistyötä rannikkoalueen Leader-ryhmien kanssa.

Leader-tyyppistä toimintatapa jatketaan Kotkan keskustassa, ja tässä hyödynnetään jo luotuja verkostoja. Kaupunkileaderin toivotaan kehittyvän muuallakin Suomessa, jotta kaupunkilaisille saadaan yhteistyötahoja sekä vertaiskokemuksia. Rahoitusta haetaan ESR-puolelta, ja myös nuorten minitukia hyödynnetään. Kansainvälisissä Interreg- ja ERASMUS+ -hankkeissa kaupunkialueet voivat olla mukana, samoin komission suorarahoitteisessa toiminnassa. Toimiminen Leader-rahoituksesta pois suljetussa Kotkan keskustassa ei ole aiheuttanut ongelmia; hankerahoitusviestinnässä on painotettu maaseuturahoituksen rajauksia ja keskustaluojien hanketarpeisiin on etsitty muita välineitä. Kaikki aktiivisuus ei vaadi hankerahaa, usein verkostona toimiminen ja pieni tuki riittää. Toiminta kattavasti koko Kotkassa on tarpeellista, jotta osallisuus toteutuu koko alueen paikallislähtöisessä kehittämisessä.

7.4 Viestintä

Viestintää hoidetaan kaudella 2023-2027 sekä alueviestijän toimesta että paikallisesti omin voimin, vuosittain laadittavan viestintäsuunnitelman pohjalta. Suunnitelmissa on edelleen myös viestintäyhteistyö Kaakkois-Suomen Leader-ryhmien kanssa, mahdollisesti tiedonvälityshankkeiden kautta. Kymenlaakson Leader-ryhmät laativat yhdessä Kymenlaakson kylät ry:n kanssa vuosittaisen viestintäsuunnitelman, jonka tavoitteena on yhdessä parantaa näkyvyyttä alueella ja yhdistää voimavaroja.

Viestintä liittyy kiinteästi aktivointiin ja aktivoinnissa painotetaan verkostomaista työskentelyä. Tapahtumien ja tilaisuuksien järjestäminen yksin vie voimavaroja eikä tavoita riittävää määrää ihmisiä, eikä sosiaalisen median kautta viestiminen riitä; perinteinen jalkautuminen toimijoiden pariin on yhä tärkeää. Tähän ED on hyvä työkalu: se nostaa esiin EU:n merkitystä kansalaisille, ja EU-osarahoitteisten hankkeiden ja tapahtumien kautta herätetään kiinnostusta ja positiivista keskustelua.

Päävälineitä Sepran viestinnässä ovat sähköposti ja puhelin, www-sivut, Facebook, Instagram, noin 10 kertaa vuodessa ilmestyvä sähköinen uutiskirje, kahdesti vuodessa ilmestyvä paperitiedote ja lehdistötiedotteet sekä lehti-ilmoitukset. Teams-kokoukset ovat tulleet kiinteäksi osaksi kommunikointia. Uudesta strategiasta tehdään vuoden 2023 alussa visuaalisesti kaunis ja helppolukuinen tiivistelmä, samoin kaikista painopisteistä omansa ja videoklipit. Niiden avulla toiminnasta on helpompi viestiä eri kohderyhmille.

Ulkoisessa viestinnässä hyödynnetään opinto- ja hankeretkiä sekä erilaisia tapahtumia. Näillä tavoitetaan suuri määrä asukkaita ja kyetään kertomaan käytännön toiminnasta sekä konkreettisista tuloksista. Kunnat saavat säännöllisesti tiedotteita ja kunnanvaltuustoille lähetetään tietopaketti kerran kaudessa, lisäksi Sepra vieraillee mahdollisuuksien mukaan valtuustojen kokouksissa ja tapaa kansanedustajia.

Euroopan komission Europe Direct -pisteenä, ED Kymenlaaksona, toimiminen tukee erinomaisesti Sepran viestinnällisiä tavoitteita. Sitä kautta saadaan sekä lisäresursseja viestintään että materiaalia ja aineistoja jaettavaksi esim. kouluihin, ja voidaan välittää yhteistyöpyyntöjä alueen toimijoille. Tämä on tiivistänyt yhteistyötä niin oppilaitosten kuin Kymenlaakson Liitonkin kanssa. Maakuntatason viestintäyhteistyön lisäksi uudella puitesopimuskaudella 2021-2025 ED Kymenlaakso toimittaa aineistoja myös Etelä-Karjalan kollegaryhmille, jolloin heillä on yksi palvelu lisää tarjota omien alueidensa kunnille ja toimijoille.

7.5. Osaamisen kehittäminen ja laatutyö

Kansainvälisesti verkostoituneelle yhdistykselle koronapandemia on ollut opettavainen kokemus: tavoitteisiin pääsemiseksi on opittu uusia, osin digitaalisia tapoja ja huomattu hyvän yhteistyöverkoston merkitys sekä oman uudistumisvalmiuden tärkeys.

Laatujärjestelmänsä mukaisesti Sepra kerää hankkeilta tuloksia ja palautetta, samoin tapahtumien osallistujilta. Näin saadaan tietoa oman toiminnan kehittämisen sekä toimijoiden osaamisen lisäämisen tarpeista. Teemaryhmät saavat arvokasta tietoa arvioidessaan hankkeiden ja toimijoiden onnistumista hankekauden päättyessä.

Hallitus aloittaa aina toimintavuotensa orientoitumistilaisuudella, jossa käydään läpi Sepran toiminnan periaatteet ja luodaan katsaus tulevan vuoden toimintaan. Heille tarjotaan työkalupakin lisäksi aika ajoin tietoiskuja eri teemoista ja kannustetaan osallistumaan ELYn sekä jatkossa Ruokaviraston koulutuksiin.

8. Seuranta ja arviointi

Hankkeiden valinnassa tarkastellaan Leader-periaatteiden toteutumista, ja se käydään läpi myös johtoryhmän vuosittaisessa katselmuksessa. Arvioinnissa huomioidaan EU-tason ja kansalliset CAP-kriteerit, sekä Leader-erityiskriteerit - alustavasti on mietitty, mitä omia kriteerejä tarvitaan. Käyttöön tulevien uusien työkalujen arviointikriteereitä pohditaan tarkkaan, ja ne avataan hyvin hallitukselle. Maatalouden kokeiluihin sekä uusiutuvaan energiaan liittyviin mittareihin odotetaan ohjeistusta MMM:stä, ja asioista keskustellaan ELYn, ProAgrian sekä MTK:n kanssa ennen hakujen aukaisemista.

Painopisteitä on kolme ja niiden kaikkien toteutuminen on olennaista strategian kannalta. Strategiaan ne on sijoitettu tärkeysjärjestyksessä, ja painopisteiden toteutumista ohjataan rahoituksen kohdentamisella. Jatkuvan seurannan menetelmiä kehitetään, ja tuloksia ja tuloksellisuutta tarkastellaan huolella. Hanketoimijoita opastetaan raportointiin liittyen, jotta seurantatiedot ovat oikeita. Teemaryhmät ja hallitus keskustelevat kokouksissaan paljon, ja hankkeiden sisältö sekä tavoitteet suhteessa Sepra-strategiaan käydään huolella läpi. Valinnassa tarkastellaan aina myös läpileikkaavien tavoitteiden – digitaalisuuden, kestävän kehityksen ja nuorten osallistamisen - toteutumista. Mitä paremmin toiminta toteuttaa kaikkia tavoitteita, sitä paremmin se tukee Sepran strategian toteutumista.

Hankkeilta kerätään palaute ja itsearviointi hankkeiden päättyessä. Hallitus tarkastelee tuloksia vuosiraportoinnin yhteydessä ja linjaa tulosten perusteella seuraavan parin vuoden toimintaa. Linjauksilla voidaan painottaa tiettyjä teemoja tai kokonaisuuksia hankkeiden valintavaiheessa. Hallitus asettaa kaikille kehittämishankkeille seurantaryhmäedustajan, joka tuo hankkeen toteutumisen terveiset hallitukselle.

Sepra panostaa entistä enemmän omien sekä Leader-indikaattorien käyttöön ja virallisen, vaadittavan tiedon osalta panostetaan siihen, että saatava tieto on oikeanlaista ja vastaa hankkeiden todellisia tuloksia. Omien kriteerien kautta päästään paremmin selvittämään se, mikä on Leader-toiminnan todellinen vaikuttavuus oman alueen strategian toteutumisessa.

LIITTEET

Liite 1: Kuvaus osallistavasta valmisteluprosessista

Liite 2: Dynaaminen verkostoanalyysi

Liite 3: ELY-Leader yhteistyösopimus

Liite 4: Kuntarahasitoumukset

Liite 5: Rahoitettavien hankkeiden valintakriteerit

Liite 6: Kotkan kartta

